

Nr 94.

Ankom till riksdagens kansli den 3 maj 1929 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av riksdagens år 1928 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1927—30 juni 1928.

(1:a avd.)

Statsutskottet, till vars förberedande behandling ovannämnda revisionsberättelse jämte de i anledning därav från vederbörande ämbetsverk och myndigheter till Kungl. Maj:t avgivna utlåtanden och förklaringar blivit hänvisad, får, efter tagen kännedom av dessa handlingar och inhämtande av de för ärendens utredning i övrigt erforderliga upplysningar, underställa riksdagens prövning de av revisorerna gjorda framställningar, som ansetts från utskottets sida påkalla yttrande; kommande utskottet därvid att följa den ordning, som i revisionsberättelsen blivit iakttagen.

1:o) Under justitiedepartementet, § 1, hava revisorerna upptagit till behandling frågan om anstånd med avsked för aktuarien i Svea hovrätt G. Liliequist, vilken åtnjutit avlöning enligt den vid 1876 års riksdag fastställda lönestaten och av hovrätten medgivits rätt att kvarstå i sin befattning efter uppnådda 65 levnadsår. (Del I sid. 4—6).

Anstånd med avsked för befattningshavare, som åtnjuta sportelinkomst eller ersättning därför.

Efter att hava meddelat vissa uppgifter rörande Liliequists löneförmåner och den ersättning för mistad sportelinkomst, som tillerkänts honom, hava revisorerna anfört följande.

»Revisorerna vilja icke bestrida, att i särskilda fall med hänsyn till befattningshavarens enskilda intressen billighetsskäl kunna föreligga av den art, att anledning kan finnas att tillmötesgå befattningshavarens önskan att få kvarstå i tjänst efter uppnådd pensionsålder. Den omständigheten, att Liliequist, sedan genom 1910 års lönereglering den av honom innehavda befattningen med hänseende till de med densamma förbundna inkomsterna kom i en ogynnsammare ställning än förut, kvarstod å den för honom vida fördelaktigare lönestaten av år 1876 synes emellertid snarare tala mot än för ett medgivande av rätt att kvarstå utöver pensionsåldern. I varje fall synes dylikt medgivande icke hava bort lämnas med annan förutsättning än att Liliequist erbjudit sig att av sin sportelinkomst avstå så mycket, att den behållna inkomsten av tjänsten komme att motsvara allenast de med densamma enligt nu gällande lönestat förenade löneförmånerna.

Det förefaller revisorerna, som om särskilt med hänsyn till kommande löneregleringar för befattningshavare, vilka åtnjuta sportelinkomster, sådana ändringar i gällande bestämmelser borde vidtagas, att frågor om anstånd

med avsked för tjänstemän, som kvarstå å gammal stat och därvid bibehålla sportler eller tillerkänts ersättning därför, alltid skola underställas Kungl. Maj:ts prövning.»

Förklaring har avgivits av Svea hovrätt (Del III sid. 3), som anført följande.

»Hovrättens beslut att låta anstå med avsked för Liliequist är grundat på den uppfattning, att Liliequists kvarstannande i tjänst vore önskvårt ur det allmännas synpunkt, en uppfattning, vartill hovrätten kommit på grund av sin kännedom om Liliequists tjänstgöring och i det hela om personalförhållandena i hovrätten. I detta sakläge har hovrätten icke ansett sig kunna eller böra med Liliequist underhandla om de ekonomiska villkoren för hans kvarstannande.»

*Utskottets
yttrande.*

Vad i detta ärende förekommit, har bibringat utskottet den uppfattningen, att anstånd med avsked för befattningshavare, som uppbär sportler eller ersättning därför, bör beviljas allenast efter prövning av Kungl. Maj:t. Härigenom torde vinnas, att spörsmål av denna art bliva enhetligt behandlade, och att de personliga hänsyn, som kunna förefinnas, icke få göra sig för mycket gällande.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utfärda föreskrift därom, att samtliga frågor rörande anstånd med avsked efter uppnådd ålder, då skyldighet föreligger att från tjänsten avgå, för befattningshavare, som åtnjuta sportler eller ersättning därför, skola prövas av Kungl. Maj:t.

*Statsverkets
kostnader för
fri rättegång.*

2:o) Under justitiedepartementet, § 2, hava revisorererna behandlat frågan om statsverkets kostnader för fri rättegång (Del I sid. 6—12).

Då Kungl. Maj:t numera framlagt förslag om ändring i vissa delar av lagen den 19 juni 1919 om fri rättegång (propositionen 191) och detta spörsmål alltså i annat sammanhang kommer att bliva föremål för riksdagens prövning, har utskottet icke ansett sig böra här närmare ingå på den av revisorererna behandlade frågan; vilket utskottet velat härmed för riksdagen

anmäla.

*Lantför-
svarets anslag
till flytt-
ningsersätt-
ning.*

3:o) Under försvarsdepartementet, § 5, hava revisorererna meddelat vissa uppgifter rörande utgiftsbelastningen för de senaste 5 budgetåren å lantförsvarets anslag till flyttningersättning (Del I sid. 17 och 18) samt framhållit önskvärdheten av att en omräkning av anslaget skedde så att för framtiden beloppet komme att stå i bättre överensstämmelse med de verkliga utgifterna å anslaget.

Utskottet har i sitt utlåtande nr 4 i samband med behandlingen av förvarande anslag för budgetåret 1929/1930 yttrat sig över vad revisorerna i nämnda hänseende anfört; varom utskottet velat här

erinra.

4:o) Under försvarsdepartementet, § 6, hava revisorerna framhållit angelägenheten av att grunderna för beräkningen av lantförsvarets anslag till understöd åt vissa värnpliktigas familjer underkastades omarbetning för ernående av bättre överensstämmelse mellan beräknade och verkliga kostnader samt därjämte anfört, att de ansåge önskvärt, att åtgärder vidtoges för vinnande av en någorlunda enhetlig tillämpning av de bestämmelser, som meddelats rörande familjeunderstöd (Del I sid. 19—21).

Lantförsvarets anslag till understöd åt vissa värnpliktigas familjer.

Utskottet har i sitt utlåtande nr 4 vid behandlingen av ovannämnda anslag för budgetåret 1929/1930 yttrat sig rörande de spörsmål, som revisorerna sålunda upptagit till behandling; varom utskottet velat här

erinra.

5:o) Under försvarsdepartementet, § 7, hava revisorerna framhållit, att risk föreläge, att den i skidförrådet vid Norrbottens regemente förvarade materielen, med hänsyn till förrådets otillräcklighet, kunde taga skada, samt att de otillräckliga lokalutrymmena medförde stora olägenheter vid in- och utlämnandet av skidorna (Del I sid. 21 och 22).

Skidförrådet vid Norrbottens regemente.

Uti en av herrar H. Lundström och N. E. Nilsson i Antnäs inom andra kammaren väckt motion (nr 111) har hemställts, att riksdagen måtte bevilja ett förslagsanslag av högst 30,000 kronor till uppförande av ett skidförråd vid Norrbottens regemente.

Utskottet har i sitt utlåtande nr 4 i anledning av berörda motion framhållit, att det syntes önskvärt, att det av revisorerna och motionärerna berörda spörsmålet underkastades särskilt övervägande från Kungl. Maj:ts sida.

Om vad sålunda förekommit, har utskottet velat här

erinra.

6:o) Under försvarsdepartementet, § 10, hava revisorerna framhållit, att i fråga om beräkningen av sjöförsvarets anslag till understöd åt vissa värnpliktigas familjer och dess överensstämmande med verkliga kostnaden i stort sett föreläge samma missförhållanden som beträffande motsvarande anslag för lantförsvaret (Del I sid. 23 och 24).

Sjöförsvarets anslag till understöd åt vissa värnpliktigas familjer.

I sitt utlåtande nr 4 har utskottet vid behandlingen av förenämnda anslag för sjöförsvaret i avseende å budgetåret 1929/1930 uttalat sig beträffande denna fråga; varom utskottet velat här

erinra.

*Kostnader
och under-
hållsarbeten
för övnings-
fartyget af
Chapman.*

7:o) Under försvarsdepartementet, § 12, hava revisorerna meddelat vissa uppgifter rörande kostnaderna för övningsfartyget af Chapman (Del I sid. 24—32).

Efter att hava lämnat en redogörelse för marinförvaltningens förslag rörande inköp av det rederiaktiebolaget Transatlantic tillhöriga fartyget G. D. Kennedy och detsamma anordnande till övningsfartyg för skeppsgossar hava revisorerna anfört följande.

»I en till 1924 års riksdag avlåten proposition (nr 52) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen medgiva att av fonden för krigsfartygs byggande måtte få användas dels ett belopp av 128,500 kronor för beredande av ersättning till förslagsanslaget till oförutsedda utgifter för bestridande jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 12 november 1923 av kostnaderna för inköp av segelfartyget G. D. Kennedy, dels ock ett belopp av 40,000 kronor för utförandet av vissa ändringsarbeten å samma fartyg.

Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts förslag, men anförde samtidigt följande (skrivelse nr 194):

Av den i statsrådsprotokollet lämnade utredningen framgår att, utöver kostnaderna för inköpet av ifrågavarande segelfartyg, 128,500 kronor, och nu äskade 40,000 kronor till fartygets inredning, skulle tagas i anspråk ytterligare medel för sistnämnda ändamål från flottans underhållsanslag eller andra till marinförvaltningens disposition stående medel. Enligt vad en av riksdagens vederbörande utskott från marinförvaltningen införskaffad uppgift utvisar, skulle det belopp, varmed till marinförvaltningens förfogande stående medel beräknades behöva bidraga till kostnaderna för fartygets iståndsättande och inredning, uppgå till icke mindre än i det närmaste 215,000 kronor. Härigenom skulle totalkostnaderna för inköpet av segelfartyget G. D. Kennedy samt detsamma anordnande till skolskepp för skeppsgossar uppgå till närmare 385,000 kronor.

Det har icke kunnat undgå att väcka riksdagens uppmärksamhet, att de kostnader, förvärvet av detta fartyg medfört, blivit synnerligen höga, och det synes riksdagen vara anmärkningsvärt, att av de utav marinförvaltningen verkställda utredningarna i samband med fartygets inköp icke framgått, att kostnaderna för dess iståndsättande och inredning skulle komma att uppgå till så betydande belopp. Därest så skett, lär det icke hava varit uteslutet att detta inverkat på bedömandet av frågan om ändamålsenligheten av fartygets inköp, med hänsyn till härav föranledda kostnader.

Då emellertid inköp av fartyget nu skett, lär det vara nödvändigt, att detsamma iordningställes för sitt avsedda ändamål. Riksdagen förutsätter dock, att från Eders Kungl. Maj:ts sida noga övervakas, att medel icke härför tagas i anspråk i större omfattning än som kan anses vara av behovet oundgängligen erforderligt.»

Revisorerna hava därefter meddelat, att kostnaderna för de å ifrågavarande fartyg, numera benämnt af Chapman, verkställda ändrings- och kompletteringsarbeten samt underhållsarbeten under budgetåren 1923—1928 uppgå till icke mindre än 786,414 kronor 98 öre. Värdet av utlånade inventarier jämte värdet av inventarier, som varit utlånade, men sedermera påförts respektive uppbörd i fartyget, utgjorde sammanlagt omkring 218,000 kronor.

Revisorerna hava i samband härmed gjort följande uttalande.

»Även om övningsfartyget 'af Chapman' är av större värde och äger

vidsträcktare användbarhet än ett övningsfartyg av den typ, som tidigare förekommit vid flottan, äro dock de kostnader, som inköpet samt de viddtagna ändringsarbetena å 'af Chapman' sedermera dragit, så väsentligt mycket större än de kostnader, som marinförvaltningen i samband med inköpet av nämnda fartyg beräknade för nybyggnad vid Karlskrona varv av ett övningsfartyg av den äldre typen, att det med fog kan göras gällande, att det varit för statsverket ekonomiskt fördelaktigare att föranstalta om nybyggnad av ett övningsfartyg. Att kostnaderna för fartyget blivit så mycket högre än ursprungligen beräknats måste giva anledning antaga, att marinförvaltningens undersökningar rörande fartygets användbarhet och de förändringar, som erfordrades å detsamma, varit synnerligen bristfälliga. Revisorerna vilja erinra om det ovan återgivna uttalandet av 1924 års riksdag, av vilket framgår, att riksdagen fann det då beräknade beloppet, 385,000 kronor, allt för högt. Nu har kostnadssumman kommit upp i omkring 914,914 kronor 98 öre, vartill dessutom kommer det till omkring 218,000 kronor upptagna värdet av äldre inventarier, som lånats till användning å fartyget. Visserligen äro i kostnadssumman inräknade underhållskostnader under fyra år, men i dessa kostnader, vilka upptagits till ett så högt belopp som omkring 373,000 kronor, synes, av redogörelsen att döma, ingå åtskilligt, som i själva verket är att hänföra till ändrings- och kompletteringsarbeten. I varje fall äro de hittills kända kostnaderna för fartyget så betydande, att revisorerna med beaktande av 1924 års riksdags uttalande i ämnet måste finna vederbörande myndigheters åtgärder i denna sak vara synnerligen anmärkningsvärda.

Då det icke synes vara uteslutet att allt fortfarande högst betydande utgifter äro erforderliga för förändrings- och kompletteringsanordningar å fartyget, hava revisorerna funnit önskvärt, att marinförvaltningen måtte åläggas att föranstalta om en ingående undersökning rörande dessa kostnader, så att icke även i framtiden utan riksdagens särskilda prövning anslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader kommer att i större utsträckning belastas med ändrings- och kompletteringsarbeten för detta övningsfartyg.»

Förklaring har avgivits av marinförvaltningen, som erinrat, att å ett övningsfartyg av den äldre typen (Jarramas typ), som beräknats kosta cirka 350,000 kronor, icke kunde övas skeppsgossar till större antal än 94. Å af Chapman kunde däremot inrymmas 200 skeppsgossar. För att ungefär motsvara af Chapman i nämnda hänseende erfordrades sålunda två fartyg av den äldre typen. Därjämte borde beaktas, att utbildningen å af Chapman bleve mycket värdefullare än å Jarramas-typens fartyg, vilkas färder, i motsats till af Chapmans, icke kunde utsträckas till mera avlägsna farvatten.

Härefter anför ämbetsverket följande:

»Statsverkets kostnader för fartyget, fränsett de årliga underhållskostnaderna, utgöra cirka 550,000 kronor.

Jämföres anskaffningskostnaden för 'af Chapman' med nybyggnadskostnaden av två övningsfartyg av 'Jarramas'-typ erhålles följande:

	Displacement i ton	Kostnad i kronor		
		totalt	per ton	per gosse
2 st. Jarramas (188 gossar)	2 × 350	700,000	1,000	3,725
af Chapman (200 gossar)	2,000	550,000	275	2,250

Kostnaden för nybyggnad av ett fartyg motsvarande 'af Chapman' torde icke enligt 1924 års priser kunnat beräknas till lägre belopp än 1,000,000 kronor.

Marinförvaltningen vidhåller därför sin tidigare uttalade åsikt, att inköpet av fartyget varit fördelaktigt för statsverket, ehuru kostnaderna för detsamma blivit större än vad vid inköpet beräknades. De ändrings- och kompletteringsarbeten, som blivit å fartyget utförda, hava under fartygets expeditioner visat sig erforderliga för att fylla de krav, som måste ställas på ett dylikt övningsfartyg.

Då ämbetsverket på grund av sin instruktion åligger att till utförande anbefalla erforderliga förbättringar i marinens materiel, såvida anvisade medel därigenom icke överskridas, har marinförvaltningen ansett sig i nämnda stadganden finna stöd för sina åtgärder i ifrågavarande ärende.

Vad fartygets underhåll beträffar hava revisorerna inräknat de årliga underhållskostnaderna i fartygets totalkostnad, vilket tillvägagående givetvis bliver missvisande. Underhållskostnaden för 'af Chapman' överstiger icke avsevärt underhållet av 'Jarramas' och 'Najaden' under samma tid (373,536 kronor mot 353,193 kronor) och i detsamma inbegripes ej större belopp för kompletterings- och ändringsarbeten än vad normalt förekommer vid översyn av andra flottans fartyg.

Såvitt nu kan bedömas finner marinförvaltningen ingen anledning antaga, att några andra större utgifter till förändrings- och kompletteringsarbeten för fartyget skola behöva förekomma än möjligen arbeten för dess förseende med motormaskineri för den händelse det skulle visa sig lämpligt att här för använda motorer från någon utrangerad undervattensbåt. I så fall kommer emellertid ämbetsverket att härom avlåta underdånig framställning i och för ärendets prövning av Eders Kungl. Maj:t. Den undersökning, som revisorerna funnit önskvärd i nämnda hänseende, torde med hänsyn till vad ämbetsverket nu anfört icke vara erforderlig.»

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet har icke kunnat undgå att i likhet med revisorerna finna de av vederbörande myndigheter vidtagna åtgärderna i denna sak vara synnerligen anmärkningsvärda. Enligt utskottets mening hava de uttalanden, som i samband med beviljandet av medel för fartygets anordnande till skeppsgossefartyg gjorts av 1924 års riksdag, blivit i åtskilliga hänseenden åsidosatta. De kostnader, som hittills nedlagts på ifrågavarande fartyg, synas icke stå i rimligt förhållande till vad som ursprungligen av marinförvaltningen beräknats, även om man helt bortser från samtliga underhållskostnader och värdet av de inventarier, som utlånats för fartygets behov. Med hänsyn till vad som förekommit, förefaller det utskottet nödvändigt att för framtiden mera noggranna och ingående undersökningar av marinförvaltningen verkställas, innan inköp äga rum för marinens räkning. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att icke endast i förevarande fall utan även i fråga om den under § 13 av revisionsberättelsen behandlade frågan rörande kostnaderna för pontonkranen »Derrick» marinförvaltningens åtgärder kunna göras till föremål för berättigade anmärkningar.

Vad i ärendet förekommit, har utskottet funnit vara av den vikt, att utskottet velat detsamma för riksdagen

omförmåla.

8:o) Under försvarsdepartementet, § 14, hava revisorerna behandlat frågorna om bokföring av inkomster och utgifter samt kalkylerandet av priserna vid repslagarbanan å flottans varv i Karlskrona. I samband härmed hava revisorerna i sin berättelse intagit följande skrivelse från marinförvaltningen till varvschefen i Karlskrona.

Repslagarbanan å flottans varv i Karlskrona.

»Kungl. marinförvaltningen vill härigenom anmoda eder att för driften vid repslagarbanan från och med den 1 juli innevarande år upplägga en särskild titel, benämnd S 178: 'Repslagarverkstaden i Karlskrona', å vilken titel verkstadens samtliga inkomster och utgifter skola bokföras.

Såsom inkomster skola upptagas alla inlutna ersättningar för å verkstaden tillverkade varor.

Såsom utgifter skola upptagas alla kostnader för verkstadens underhåll — utom underhåll av byggnader — och drift, såsom avlöningar, materialier för tillverkningen, maskiner och redskap m. m., transporter samt övriga utgifter som kunna hänföras till driftkostnader.

Vid verkstaden tillverkade varor inlevereras till materialförrådet. Ersättning härför beredes verkstadens titel omföringsvis från materialförrådets titel enligt vederbörligen fastställda priser.

Dessa priser fastställas av eder för ett år i sänder men kunna, om så skulle visa sig erforderligt, under året höjas eller sänkas. *Vid kalkylerandet av priserna iakttages, att inkomsterna å verkstadens titel ej blott skola balansera de löpande utgifterna utan jämväl kunna bestrida kostnaderna för eventuella förbättringar och efter kungl. marinförvaltningens prövning även utvidgningar av verkstaden.*

Utlämningspriserna fritt materialförrådet fastställas av eder i vanlig ordning.»

Revisorerna hava därefter anfört följande.

»Enligt vad revisorerna inhämtat var självkostnadspriset för vid verkstaden tillverkat tågvirke av olika slag under budgetåren 1926/1927 och 1927/1928 respektive 226,606 kronor 79 öre och 189,621 kronor 31 öre. Efter de priser, som debiterats vid utlämning av tågvirke från allmänna materialförrådet, utgjorde värdet av nämnda tillverkning respektive 287,526 kronor 84 öre och 240,625 kronor 53 öre. Verkstadens vinst kom härigenom att uppgå till respektive 60,920 kronor 5 öre och 51,004 kronor 22 öre. För verkstadens räkning hava under år 1928 anskaffats maskiner till ett sammanlagt värde av 32,979 kronor 28 öre. Vidare hava kostnaderna för ändringsarbeten å verkstaden under de senaste åren uppgått till sammanlagt 5,900 kronor. Kostnaderna för inköp av maskiner samt vidtagna ändringsarbeten å verkstaden hava bestritts av den vinst, som uppkommit å verkstadens tillverkning.

Det tillvägagångssätt, som av marinförvaltningen anvisats för priskalkyleringen, har medfört, att avsevärda nyanskaffningar för repslagarbanans räkning kunnat ske utan att frågan härom behövt underställas riksdagen. Med en mera allmän tillämpning av en dylik metod skulle uppenbarligen utan möjlighet till kontroll eller närmare prövning från riksdagens sida myndigheter, som bedriva tillverkning av förnödenheter för statens räkning, kunna i stor utsträckning vidtaga dispositioner, vilka medföra betydelsefulla ekonomiska konsekvenser för statsverket, då ju de kalkylerade priserna i det hela mer eller mindre bliva beroende av vederbörandes godtyckliga bestämmande. Frågan har ur principiell synpunkt syntts revisorerna så viktig,

att de ansett sig böra fästa riksdagens uppmärksamhet på vad i denna sak förekommit.»

Förklaring har avgivits av marinförvaltningen (Del III sid. 30—32), som anfört följande.

»Det anmärkta tillvägagångssättet för priskalkylering, som angives i marinförvaltningens skrivelse den 5 juni 1926 till varvschefen vid flottans station i Karlskrona, torde böra ses i samband med tendensen att göra varvsdriften i möjligaste mån ekonomisk efter 'självhushållningsprincipen' såsom framhållits av flottans organisations-sakkunniga i den 21 juni 1926 avgivet 'Betänkande och förslag', där å sid. 42 bland annat anföres: 'För att i övrigt kunna följa det ekonomiska utbytet av nu omhandlad tillverkning samt med hänsyn till prissättningen vore det enligt de sakkunnigas mening lämpligt, om föreskrifter utfärdades därom, att repslagarbanans alla omkostnader och ersättningar för tillverkade produkter bokfördes å särskild titel på samma sätt som nu sker vid kraftcentralen och som — — — förordats i fråga om ekipagedepartementets transportörrelse'. Dylika bestämmelser tillämpas även vid marinens centrala beklädnadsverkstad och korvfabriken i Karlskrona, oljefabriken å Karlskrona varv samt tvättinrättningarna å Rindön, i Stockholm och i Karlskrona.

Dessa bestämmelser innebära bland annat, att priserna skola så beräknas, att inkomsterna ej blott balansera de löpande utgifterna utan jämväl skola vara så beräknade, att erforderliga förbättringar och moderniseringar av respektive inrättning skola kunna av titeln bestridas.

Efter därtill erhållet nädigt medgivande, beordrades personal från varvet i Karlskrona att företaga en studieresa till England och Tyskland för att därstädes inhämta kunskap om vid repslageri numera använda maskiner och arbetsmetoder m. m.

På grund av de erfarenheter, som under ovan angivna studieresa vunnits, inlämnade varvschefen vid flottans station i Karlskrona den 19 oktober 1927 förslag och kostnadsberäkning för modernisering av repslagarbanan. Detta förslag godkändes av marinförvaltningen den 26 oktober 1927, och i samband härmed fastställdes viss förenkling i driften och standardisering vid tillverkning av tågvirke, allt i syfte att förbilliga detsamma.

Enligt från varvschefen vid flottans station i Karlskrona infordrad och av honom den 31 januari 1928 avgiven uppgift angående kostnaden för tillverkning av tågvirke enligt då vid flottans repslagarbana använd handmetod ävensom beräknad kostnad för motsvarande tillverkning efter verkställd modernisering av banan beräknades, att vinsten i fråga om tillverkningen av marinens årsbehov av tågvirke efter moderniseringen skulle uppgå till cirka 45,000 kronor. En modernisering av banan måste således anses fullt befogad.

Sedan ovannämnda modernisering av repslagarbanan under hösten 1928 blivit genomförd, har varvschefen vid flottans station i Karlskrona uti en den 4 januari 1929 avgiven skrivelse i ärendet anfört, dels att införandet av maskinell drift även medfört en minskning av antalet arbetare från 13 till 7, vilket utgör en minskning i årlig avlöningskostnad med 20,568 kronor eller ej mindre än 45 procent av tidigare utgående avlöning, dels ock att verkställda beräkningar givit vid handen, att den prisreduktion å tågvirke, som bliver en direkt följd av verkstadens modernisering, kan beräknas komma att uppgå till 18 procent av nu gällande priser.

De av riksdagens revisorer angivna vinstbeloppen vid verkstaden, respektive 60,920 kronor 5 öre och 51,004 kronor 22 öre, för budgetåren

1926/1927 och 1927/1928 äro, enligt varvschefens uppgift, ej överensstämmande med vad varvskontorens titelböcker utvisa eller 27,992 kronor 52 öre och 19,725 kronor 76 öre för respektive år, varvid beträffande sistnämnda belopp är att märka, att här frändragits utbetalda förskott å kontraherade maskiner med cirka 9,000 kronor.

Framhållas må, att största delen av det tågvirke, som tillverkas vid ifrågavarande repslagarbana, användes av flottans fartyg vid desammas översyn, utrustning och förläggning i beredskap, och bestridas kostnaderna för tågverkets tillverkning alltså huvudsakligen av anslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m.

Arbetsmaskiner i allmänhet måste tid efter annan ersättas med nya och modernare. Inom privatindustrien är det vanligt att räkna med en 10-årig avskrivningstid för arbetsmaskiner. Å flottans varv blir användningen i regel vida längre — det finnes maskiner som hållit i 30 å 40 år. I det ordinarie anslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m. avses i regel ett belopp till anskaffning av maskiner i stället för förslitna eller omoderna sådana. I kostnadsberäkningarna för varje större nybygge eller nyanskaffning, som utföres av marinen själv, vare sig det gäller fartyg, befästningar eller visst materiel, såsom t. ex. torpeder, ingår anskaffning av för dess utförande speciella arbetsmaskiner m. m.

Endast då maskinanskaffning, på grund av att underhållsanslaget ej därtill kunnat lämna tillgång, måst eftersättas, har hemställan om beviljandet av särskilda medel för anskaffning av maskiner i större omfattning gjorts.

Det nu tillämpade förfaringssättet, varigenom kännedom om självkostnaden för denna del av varvsdriften kan erhållas, ansluter sig till samma ekonomiska grunder, som tillämpas vid enskilda företag på motsvarande områden och torde sålunda vara i överensstämmelse med av riksdagen vid upprepade tillfällen framhållna önskemål.

Av här ovan lämnade uppgifter framgår således:

att det ur såväl freds- och krigsberedskapssynpunkt måste anses nödvändigt, att flottan själv tillverkar sitt behov av tågvirke;

att upplägget av särskilda titlar, som av organisationsakkunniga påyrkats, är av behovet påkallat för att kunna följa det ekonomiska utbytet av tillverkningen; samt

att moderniseringen av den maskinella utrustningen vid repslagarbanan medfört betydande minskning i tillverkningskostnaderna för marinens tågvirke.»

Utskottet vill erinra om att 1927 års riksdag hos Kungl. Maj:t anhållit, att sådana åtgärder beträffande marinförvaltningens medelsbokföring måtte vidtagas, att samtliga av marinförvaltningen disponerade riksstatsmedel komme att upptagas i budgetredovisningen samt att det tillämpade förfaringssättet med uppläggande av särskilda fondtitlar för dylika medel för framtiden upphörde. Med hänsyn till vad som förekommit i nu förevarande ärende, har utskottet ansett nödvändigt, att särskilda grunder för redovisningen av inkomster och utgifter vid marinens verkstäder ävensom för den ekonomiska förvaltningen i övrigt vid dessa verkstäder av Kungl. Maj:t fastställas. Härvid bör tillses, att utlämningspriserna för tillverkad materiel m. m. icke må bestämmas på sådant sätt, att dessa priser innefatta beräknade kostnader jämväl för utvidgning av verkstadsdriften. Frågor av denna art böra alltid underställas riksdagens prövning, och den till

*Utskottets
yttrande.*

marinförvaltningens disposition ställda delen av underhållsanslaget bör icke tagas i anspråk för dylika utgifter. Vid prissättning bör däremot givetvis hänsyn tagas till den förnyelse av arbetsmaskiner m. m., som är nödvändig för driftens uppehållande i den omfattning, som erfordras för tillgodoseende av varvets behov och som i övrigt betingas av dess rationella bedrivande.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte fastställa grunder för handhavandet av den ekonomiska förvaltningen och redovisningen vid marinens verkstäder.

Vissa av arbetslöshetskommissionen utförda arbeten. 9:o) Beträffande de av revisorerna under socialdepartementet, §§ 15, 16, 17 och 18, till behandling upptagna spörsmålen angående arbetslöshetskommissionens verksamhet kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva yttrande; vilket utskottet velat härmed för riksdagen

anmäla.

Ersättning för eldning och skötsel av värmeledningarna i länsstyrelsernas lokaler. 10:o) Under socialdepartementet, § 23, hava revisorerna meddelat, att de vid sin granskning av länsstyrelsernas räkenskaper uppmärksammat, hurusom ersättning för eldning och skötsel av värmeledningarna i länsstyrelsernas lokaler utgått efter mycket växlande grunder, varjämte revisorerna lämnat vissa uppgifter till belysande av denna iakttagelse (Del I sid. 58—60).

I anslutning härtill hava revisorerna gjort följande uttalande.

»Av det anförda framgår, att ifrågavarande ersättningar fastställts i vissa fall av Kungl. Maj:t, i andra fall åter av vederbörande länsstyrelse. Vid beräkandet av ersättningens storlek hava även olika grunder tillämpats. Det synes revisorerna förtjänt övervägas, om ej fastställandet av dessa ersättningar kan ske efter något mera enhetliga normer. Därjämte torde böra undersökas, huruvida icke åt länsstyrelsernas ordinarie vaktmästarpersonal kan i större omfattning än hittills anförtros bestyret med värmeledningarnas eldning och skötsel, även om härför skulle behöva utgå någon mindre gottgörelse utöver ordinarie avlöningen. Självklart måste då skälig hänsyn tagas till annan nuvarande innehavare av sysslan. Slutligen vilja revisorerna ifrågasätta, huruvida anslagen för tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg lämpligen böra tagas i anspråk för utgifter, varom här är fråga.»

Förklaring i ärendet har avgivits av statskontoret ävensom av vissa länsstyrelser (Del III sid. 65—177).

Statskontoret har därvid anfört följande.

»Revisorerna hava ansett, att det borde tagas i övervägande, om ej fastställandet av ersättningar för skötsel av värmeledningarna i länsstyrelsernas lokaler kunde ske efter något mera enhetliga normer än hittills varit fallet, ävensom uttalat sig för en undersökning, huruvida icke åt länsstyrelsernas ordinarie vaktmästarpersonal kunde i större omfattning än för närvarande äger rum anförtros sagda bestyr.

Statskontoret finner i likhet med revisorerna lämpligt, att en utredning av nämnda spörsmål kommer till stånd, och vill i sådant avseende för

närvarande endast framhålla, att för verkställande av en dylik utredning länsstyrelserna torde böra anbefallas att inkomma med för densamma erforderliga uppgifter.

Vidkommande det av revisorerna jämväl framförda spörsmålet, huruvida anslagen för tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg lämpligen böra tagas i anspråk för utgifter, varom här är fråga, vill statskontoret för sin del göra gällande, att — med hänsyn till att nu omhandlade ersättningar synas böra så tillmätas, att de utgöra full gottgörelse för de bestyr, för vilka de utgå, och i betraktande av deras natur av expensutgifter — tillfällig löneförbättring eller dyrtidstillägg icke torde böra å dem utbetalas. Även ur redovisningssynpunkt synes för övrigt lämpligast, att ifrågavarande ersättningar komma att belasta allenast vederbörande anslag till skrivmaterialier och expenser, ved m. m.

I likhet med statskontoret finner utskottet det lämpligast, att ersättningarna för eldning och skötsel av värmeledningarna i länsstyrelsernas lokaler så tillmätas, att de utgöra full gottgörelse för de bestyr, för vilka de utgå, ävensom att kostnaderna för framtiden bestridas av vederbörliga anslag till skrivmaterialier och expenser, ved m. m.

*Utskottets
yttrande.*

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t an-
hålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådana åtgärder,
att för framtiden samtliga kostnader för eldning och
skötsel av värmeledningarna i länsstyrelsernas lokaler
bestridas av vederbörliga expensanslag.

11:o) Under socialdepartementet, § 24, hava revisorerna lämnat vissa uppgifter rörande landsfiskalernas och deras exekutionsbiträdens medelsförvaltning ävensom rörande de förskingringar av medel, som under de senaste åren inträffat vid nämnda förvaltning (Del I sid. 60—86).

*Landsfiskaler-
nas och deras
exekutions-
biträdens
medelsförvalt-
ning.*

I samband härmed hava revisorerna gjort följande uttalande.

»Revisorerna hava genom den föregående redogörelsen velat giva en sammanfattande framställning av och närmare belysa de synnerligen svåra missförhållanden, som framträtt inom här berörda del av fögderiförvaltningen. Av redogörelsen framgår att under de sista tio åren icke mindre än 31 landsfiskaler och 43 fjärdingsmän blivit beträdda med förskingringsbrott, avseende, såvitt hittills kunnat fastställas, en så betydande summa som 1,234,456 kronor. I flertalet fall hava förskingringarna pågått under en längre följd av år utan att upptäckas vid verkställda inventeringsförrättningar.

Det är enligt revisorernas mening en angelägenhet av högsta vikt, att statsmakterna snarast möjligt vidtaga åtgärder, ägnade att förhindra ett upprepande av dylika oegentligheter. Saken synes desto mera allvarlig som den berör en kår av funktionärer, vilken har en del av statens rättsvärdande uppgifter på sin lott och på vilken därför de största fordringar i fråga om redbarhet böra kunna ställas.

Medgivas må att det icke är någon lätt sak att komma tillrätta med denna fråga. Stor vikt ligger otvivelaktigt i själva rekryteringen av kåren, så att de tillsättande myndigheterna lägga sig vinn om att till ifrågava-

rande uppdrag utse endast sådana, vilkas personliga kvalifikationer fylla måttet. En sådan prövning blir dock alltid mer eller mindre beroende av subjektiva omdömen. Huvudvikten kommer därför att ligga på beskaffenheten av den kontroll, som utövas å dessa befattningshavares förvaltning. Men att utfinna ett kontrollsystem, som under alla förhållanden fungerar effektivt, är förbundet med stora svårigheter, särskilt i betraktande av att det här gäller en mycket omfattande uppbördsverksamhet, som dessutom avser medel av flera olika slag, för vilka vederbörande har att redovisa på skilda håll och i olika ordning.

Behovet av en bättre kontroll synes emellertid klart ådagalagt. De kontrollföreskrifter i avseende å landsfiskalers och deras exekutionsbiträdens medelsförvaltning, som infördes i samband med 1917 års fögderiförvaltningsreform, hava enligt vad ovanstående utredning visat icke varit tillräckliga att förebygga tillgrepp av de medel, som vederbörande i tjänsten omhändervä. Senare hava visserligen vissa nya kontrollföreskrifter meddelats, innefattande huvudsakligen föreskrifter om användande av postgiro, redovisningsräkningar mellan utmätningsmannen och exekutionsbiträdena samt särskilda indrivningskvitton. Men ej heller detta har varit tillfyllest. Särskilt torde beträffande möjligheten att kontrollera indrivningen och redovisningen av kommunalutskylder de nuvarande bestämmelserna vara otillfredsställande. De av revisorerna meddelade uppgifterna angående av landsfiskaler och deras exekutionsbiträden förskingrade medel utvisa även, att de förskingrade tjänstemedlen till större delen utgjorts av kommunalutskylder. De nu gällande kontrollbestämmelserna i fråga om kommunalutskylder inskränka sig i huvudsak till föreskriften om årliga inventeringar genom landsfogden (§ 11 i landsfogdeinstruktionen), då granskning skall äga rum på grundval av hos utmätningsman tillgängliga handlingar. Då inventeringsförrättaren icke på förhand haft tillgång till restlängderna, står honom något fullständigt och tillförlitligt kontrollmaterial ej till buds. Han har allenast att tillgå det material, landsfiskalen ställer till hans förfogande, varför falsarier, som dolts genom oriktiga anteckningar, icke kunna upptäckas annat än genom en tillfällighet.

För att uppnå en mera betryggande kontroll i nu nämnda hänseende torde kunna ifrågasättas, huruvida icke bestämmelsen i § 2 av restindrivningsförordningen, varest uppbördsman av kommunalutskylder ålägges att, då framställning om indrivning av sådana medel sker hos utmätningsman på landet, till länsstyrelsen lämna skriftlig uppgift om restlängdernas summa, borde utbytas mot föreskrift, att avskrift av restlängden skall överlämnas till länsstyrelsen. Utmätningsman, som nu översänder redovisning av influtna utskylder jämte hindersbevis direkt till den kommunala uppbördsmyndigheten, skulle i stället vara skyldig översända redovisningsförteckningen till länsstyrelsen, där anteckning om influtna belopp eller redovisning genom hindersbevis skulle äga rum i länsstyrelsens exemplar av restlängden. Vid förteckningen borde i sådant fall såsom verifikation fogas dels girobesked rörande den kontanta redovisningen och dels hindersbevis, som åberopas. Denna förteckning jämte hindersbevis skulle av länsstyrelsen, sedan anteckning om uppgifterna på angivet sätt ägt rum, tillställas vederbörande kommunala uppbördsmyndighet. Genom en sådan anordning torde vinnas, att länsstyrelsen beredes möjlighet att, liksom beträffande kronoutskylder, hos vederbörande efterhöra orsaken till att utskylder icke redovisats inom stadgad tid eller med andra ord länsstyrelsen skulle härigenom bliva ett verkligt kontrollorgan jämväl beträffande indrivningen och redovisningen

av kommunalutskylderna. Inventeringsförfarandet beträffande dessa utskylders skulle vidare bli mera verksamt, då länsstyrelsens kontrolluppgifter skulle kunna jämföras med utmätningssmannens anteckningar.

Även i andra hänseenden än ovan berörts synes det nuvarande inventeringsförfarandet lida av bristfälligheter. Revisorerna hava särskilt lagt märke till att i ett flertal fall de årliga inventeringarna förrättats vid samma tidpunkt av året samt att vederbörande landsfiskaler i vissa fall erhållit underrättelse ett par dagar i förväg om den förestående inventeringen. Härigenom har möjliggjorts för landsfiskalen att till täckande av gjorda förskingningar överflytta medel från de olika räkningar, varöfver han disponerat, till sin egen tjänsteräkning eller ock upplåna vad som för tillfället erfordrats. Det torde vara uppenbart, att en inventerings värde vid ett dylikt förfaringssätt högst väsentligt förringas. En förutsättning för att inventeringen hos en utmätningssman skall bli av åsyftad betydelse måste även vara, att inventeringen sker efter viss uppgjord plan. Av de inventeringsprotokoll, revisorerna haft tillfälle att taga del av, framgår emellertid, att i flera fall så ingalunda varit fallet. Det synes därför revisorerna nödvändigt, att detaljerade och tydliga föreskrifter meddelas, huru inventering hos landsfiskal och annan utmätningssman skall äga rum.

I regel förrättas inventeringarna av vederbörande landsfogde. Denne är emellertid ofta av andra göromål hindrad att, såsom önskligt vore, följa landsfiskalernas månatliga redovisningar till länsstyrelserna och jämväl i övrigt handläggningen av uppörds- och redovisningsväsendet hos länsstyrelsen. Även härutinnan är en ändring erforderlig, så att inventeringarna komma att handhavas av personer, vilka varit i tillfälle att taga närmare kännedom om det sätt, varpå landsfiskalen fullgjort sin berörda redovisningsskyldighet.

Det har väckt revisorernas uppmärksamhet, att vederbörande länsstyrelser icke alltid i sådana fall, då vid inventering särskilda erinringar blivit framställda beträffande medelsförvaltningen, vidtagit effektiva åtgärder för vinnande av rättelse rörande anmärkta förhållanden eller låtit mera ingående undersöka landsfiskalens förvaltning. Ej heller synas extra inventeringar hava anbefallts i den utsträckning, som varit påkallad med hänsyn till vid tidigare inventeringstillfällen yppade missförhållanden och gjorda anmärkningar i fråga om redovisning och förvaltning.

En fråga, som även synes vara förtjänt att övervägas, är, om ej i likhet med vad som i det nya polisreglementet är stadgat i fråga om fjärdingsmän, skyldighet borde åläggas landsfiskaler att ställa säkerhet för omhändertagna medel. Genom en sådan anordning skulle statsverket, som har att gentemot kommuner och enskilda bära det ekonomiska ansvaret för medlens förvaltning, skyddas mot förluster. Men därjämte torde skyldigheten att prestera en dylik säkerhet medverka till att ifrågavarande poster i regel komme att besättas med personer, utmärkta för samvetsgrannhet, ordning och reda i ekonomiska frågor.

Emellertid får vid övervägandet av denna fråga å andra sidan icke förbises de konsekvenser med avseende å övriga redogörare av allmänna medel, som nyssberörda anordning möjligen kan föra med sig.

I det föregående hava revisorerna berört allenast några av de punkter, där en ändring av den nuvarande ordningen är trängande. Det föreliggande spörsmålet tarvar emellertid en ingående utredning, som utan dröjsmål bör komma till stånd. På grund härav hava revisorerna velat påkalla riksdagens särskilda uppmärksamhet å denna fråga.»

Förklaring har avgivits av riksräkenskapsverket och länsstyrelserna (Del III sid. 65—179).

Riksräkenskapsverket har därvid anfört följande.

»I sitt uttalande framhålla revisorerna bland annat, att varken de kontrollföreskrifter, som infördes i samband med 1917 års fögderiförvaltningsreform, eller de på senare tid meddelade, innefattande huvudsakligen föreskrifter om användande av postgiro, redovisningsräkningar mellan utmätningssmannen och exekutionsbiträdena samt särskilda indrivningskvitton, hava varit tillfyllest. Särskilt torde, anföras revisorerna vidare, beträffande möjligheten att kontrollera indrivningen och redovisningen av kommunalutskylder de nuvarande bestämmelserna vara otillfredsställande. De av revisorerna meddelade uppgifterna angående av landsfiskaler och deras exekutionsbiträden förskingrade medel utvisade även, att de förskingrade tjänstemedlen till större delen utgjorts av kommunalutskylder.

Enligt riksräkenskapsverkets åsikt synas emellertid revisorerna hava underskattat betydelsen av förberörda, på senare tid meddelade kontrollföreskrifter. Dessa hava ännu varit i tillämpning alltför kort tid, cirka $2\frac{1}{2}$ år, för att man slutgiltigt skall kunna bestämma värdet av desamma. Det torde nog icke vara för mycket sagt, att upptäckterna av de under de senaste åren begångna förskingringarna till stor del föranletts därav att efter införande av dessa kontrollföreskrifter, speciellt beträffande indrivningskvittona, tillgreppen icke längre kunnat döljas.

Beträffande särskilt indrivningen och redovisningen av kommunalutskylder hava revisorerna ifrågasatt, att för uppnående av en mera betryggande kontroll, i samband med framställning om indrivning av kommunalutskylder hos utmätningssman på landet, avskrift av restlängden skulle överlämnas till länsstyrelsen. Härigenom samt genom vidtagande av vissa andra angivna åtgärder skulle enligt revisorernas mening länsstyrelsen bliva ett verkligt kontrollorgan jämväl beträffande indrivningen och redovisningen av kommunalutskylderna.

Att bestämmelser i den av revisorerna angivna riktningen skulle medföra ökade kontrollmöjligheter torde vara uppenbart. Ifrågasättas kan emellertid, om nyttan av en dylik bestämmelse skulle motsvara de ökade kostnader, som otvivelaktigt skulle åsamkas såväl de kommunala myndigheterna som — och än mer — staten. Länsstyrelserna skulle sålunda näppeligen utan personalförstärkning kunna fullgöra de ökade kontrollskyldigheterna, i all synnerhet som på sina håll svårigheter att medhinna en effektiv kontroll av redovisningen av de å kronodebetsedel uppförda medlen redan torde förefinnas.

Den av revisorerna väckta frågan om skärpning av ifrågavarande kontroll anser även riksräkenskapsverket vara av den betydelse, att riksräkenskapsverket för sin del vill tillstyrka en utredning i ämnet, vilken givetvis icke kan av detta ämbetsverk förebringas. Vid en dylik utredning böra enligt riksräkenskapsverkets uppfattning tagas under övervägande, bland annat, nedan angivna förhållanden.

I första hand synes sålunda till övervägande böra upptagas frågan om landsfiskalernas skiljande från befattningen med indrivning av kommunalutskylder. Denna fråga har förut varit föremål för behandling i 1922 års polisutredning (sid. 205), där det ifrågasattes, att viss förenkling skulle genomföras i landsfiskalernas redovisningar ävensom att de största kommunerna skulle övergå till att anställa egna uppbördsmän för indrivning av utskylderna. Vidare påyrkades i samma betänkande en överflyttning av

handräkningsbesväret beträffande kommunalutskylderna från staten till kommunerna. Ett återupptagande av dessa frågor synes riksräkenskapsverket vara så mycket mera påkallat, som det lärer bliva nödvändigt att vid den föreslagna rättegångsreformens genomförande åvägabringa betydande lättnader i den landsfiskalerna ävilande arbetsbördan.

Revisorerna framhålla att, enär landsfogdarna, som i regel förrätta inventeringarna, av andra göromål ofta äro hindrade att, såsom önskligt vore, följa landsfiskalernas månatliga redovisningar till länsstyrelserna och jämväl i övrigt handläggningen av uppbörds- och redovisningsväsendet hos länsstyrelsen, inventeringarna borde handhas av personer, vilka varit i tillfälle att taga närmare kännedom om det sätt, varpå landsfiskalerna fullgjort sin redovisningsskyldighet.

Med anledning av detta uttalande vill riksräkenskapsverket uttala, att ifrågavarande inventeringar, för att bliva verkligen effektiva, måste utföras av personal med därför särskilt lämpad utbildning och med huvuddelen av sin verksamhet förlagd till kontrollområdet. Hela denna fråga blir emellertid beroende av den tilltänkta processreformen och dess organisation av statsåklagarväsendet. Vid den omhandlade utredningen bör i anslutning härtill tagas under övervägande lämpligheten och möjligheten av en eventuell uppdelning å olika befattningshavare av å ena sidan de uppbördsärenden och å andra sidan de polis- och åklagarärenden, som nu ävila landsfogdarna och landsfiskalerna.

Riksräkenskapsverket vill i detta sammanhang erinra, att de sakkunniga för processreformens ekonomiska förberedande i betänkande den 29 augusti 1928 framfört förslag, att ifrågavarande inventeringar skulle överflyttas på tjänstemän i riksräkenskapsverket. Till detta uppslag har riksräkenskapsverket ej ännu varit i tillfälle att taga ståndpunkt.

Den föreliggande organisationsfrågan sammanhänger emellertid mycket nära med den lönereglering för fögderiförvaltningarnas personal, som hän-skjutits till 1928 års lönekommitté. Det är fördenskull möjligt, att den ifrågasatta utredningen skulle kunna överlämnas till sagda kommitté, vederbörligen förstärkt. Eljest torde utredningen böra ske i nära kontakt med kommittén. I vad mån åter frågan påverkas av den förestående uppbördsreformen, undandraget sig riksräkenskapsverkets bedömande.

Slutligen tillåter sig riksräkenskapsverket meddela, att inom ämbetsverket pågår en undersökning av möjligheten att bokföringsmässigt sammanbinda debiterings- och uppbördsredogörelserna med länens kassaredovisningar, i syfte främst att erhålla en i viss mån självverkande kontroll å restindrivningen.»

Den av revisorerna lämnade utredningen synes utskottet utvisa, att de meddelade kontrollföreskrifterna rörande landsfiskalernas och deras biträdens medelsförvaltning och särskilt ifråga om indrivningen av å restlängd uppförda utskylder icke kunna anses vara tillfredsställande. Även om, såsom riksräkenskapsverket framhållit, vissa av dessa kontrollföreskrifter endast varit i tillämpning så kort tid, att det knappast låter sig göra att fullständigt bedöma värdet av desamma, torde dock åtgärder vara påkallade för att i vissa hänseenden ernå ökad möjlighet till kontroll. Riksräkenskapsverket har också ansett den av revisorerna väckta frågan om skärpning av kontrollen vara av den betydelse, att ämbetsverket för sin del tillstyrkt

*Utskottets
yttrande.*

en utredning i ämnet. Utskottet, som delar den sålunda uttalade uppfattningen om önskvärdheten av en utredning i nämnda hänseende, har ansett sig böra föreslå, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t gör framställning härom. Jämväl frågan om förändring i det nuvarande tillvägagångssättet vid inventeringar hos landsfiskalerna synes i samband härmed böra upptagas till omprövning. De olika förslag till ordnandet av denna angelägenhet, som framkommit i de avgivna yttrandena, torde därvid böra närmare undersökas. Denna fråga är emellertid av den vikt, att densamma icke bör göras beroende av vissa andra under utredning varande spörsmål, som beröra landsfiskalernas förvaltning och arbetsuppgifter.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande anordnande av skärpt kontroll över landsfiskalernas och med dem jämställda befattningshavares medelsförvaltning ävensom övriga därmed sammanhängande spörsmål.

*Utgifter för
renhållning
m. m. å vissa
av kronan för
den allmänna
trafiken eller
till Stock-
holms stad
upplåtna om-
råden.*

12:0) Under kommunikationsdepartementet, § 26, hava revisorerna meddelat vissa uppgifter rörande statsverkets utgifter för renhållning m. m. å vissa av kronan för den allmänna trafiken eller till Stockholms stad upplåtna områden (Del I sid. 88—90).

I anslutning härtill hava revisorerna gjort följande uttalande.

»Det synes revisorerna, att kronan skäligen borde kunna fordra, att, då kronan medgiver, att av det kronan tillhöriga slottsområdet vissa delar utan ersättning få disponeras som gata eller eljest hållas öppna för allmänheten, staden i gengäld bekostar alla utgifter för ej blott underhåll och belysning utan även renhållning av samma områden. Stöd för rimligheten i denna åsikt torde vara att hämta jämväl i stadskollegiets här ovan återgivna uttalanden i fråga om områdena kring riksdagshuset samt Norrbro.

Vidare torde det få anses vara en rimlig begäran från kronans sida, att i sådana fall, som de nu senast omförmälda (Kungsträdgården angränsande gator m. fl.) staden icke debiterar kronan några renhållnings- eller andra därmed jämförliga avgifter. Kronans tillmötesgående gentemot staden — att utan någon som helst ersättning upplåta ifrågavarande områden till staden (respektive, beträffande Eira, staden och länet) eller ock för den allmänna trafiken — lärer göra det befogat att påkalla, att staden å sin sida påtager sig alla utgifter för renhållning m. m. beträffande sådana områden och gatudeelar.

Det synes revisorerna önskligt, att åtgärder från kronans sida vidtagas i syfte att Stockholms stad måtte åtaga sig att svara för ej blott alla kostnader för områdenas underhåll utan även samtliga utgifter för deras renhållning, belysning eller annat dylikt.»

Förklaring i ärendet har avgivits av byggnadsstyrelsen, som anfört följande.

»Enär av riksdagens revisorer här avsedda utgifter bestridas genom överståthållarämbetets försorg av det under sjätte huvudtiteln uppförda anslaget

till lyshållning med flera utgifter för kronans publika hus i Stockholm, saknar byggnadsstyrelsen för sin del närmare kännedom om utgifterna ifråga såväl i de fall då desamma avse under styrelsens vård stående fastigheter som då fråga är om andra kronan tillhöriga fastigheter. Det av revisorerna till behandling upptagna spörsmålet har emellertid berörts i riksdagens skrivelse den 31 maj 1925, nummer 264, vilken skrivelse legat till grund för tillsättandet av kronans fastighetskommission av år 1925. Frågan äger dessutom samband med den till fastighetskommissionen hänskjutna, i riksdagens skrivelse den 5 juni 1928, nummer 359, avsedda frågan om skyldighet för Stockholms stad att erlægga avgift för nyttjanderätten till vissa kronan tillhöriga områden.

På grund härav får byggnadsstyrelsen, som för sin del finner, att starka skäl tala för den uppfattningen, åt vilken revisorerna givit uttryck, nämligen att Stockholms stad bör bekosta alla utgifter ej blott för underhåll och belysning utan även för renhållning av kronans till staden eller för den allmänna trafiken utan ersättning upplåtna områden, i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte överlämna revisorernas berättelse i förevarande punkt till kronans fastighetskommission av år 1925 för att tagas i övervägande vid fullgörandet av åt kommissionen lämnade uppdrag.»

I likhet med revisorerna och byggnadsstyrelsen finner utskottet starka skäl tala för den uppfattningen, att Stockholms stad bör bekosta alla utgifter ej blott för underhåll och belysning utan även för renhållning av kronans till staden eller för den allmänna trafiken utan ersättning upplåtna områden. Då emellertid Stockholms stad allt fortfarande anser sig böra påfordra ersättning för renhållning å ifrågavarande områden, synes det utskottet nödvändigt, att revisorernas berörda uppfattning med kraft hävdas från kronans sida. Utskottet har därför ansett sig böra föreslå, att kronans fastighetskommission erhåller i uppdrag att omedelbart göra dessa anspråk gällande gentemot Stockholms stads myndigheter.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt kronans fastighetskommission att å kronans vägnar gent emot Stockholms stad framställa anspråk på att kostnader för renhållning för kronans till staden eller för den allmänna trafiken utan ersättning upplåtna områden icke vidare skola av staden debiteras kronan.

13:o) Under finansdepartementet, § 37, hava revisorerna upptagit till behandling en fråga om stämpelavgift för vissa fondpapper (Del I sid. 106—108).

Stämpelavgifter för vissa nya fondpapper.

Efter att hava lämnat en redogörelse för gällande bestämmelser rörande stämpelavgift å aktier och obligationer hava revisorerna anfört följande.

»Förenämnda stadganden innefatta närmast bestämmelser om stämpelavgifter å aktier och obligationer och andra hittills i allmänna handeln

Bihang till riksdagens protokoll 1929. 6 saml. 48 häft. (Nr 94.)

vanligen förekommande fondpapper såsom exempelvis lottbrev i solidrisk bankbolag. Som bekant har emellertid på senaste tiden av ett svenskt affärsföretag emitterats en ny form av dylika papper, s. k. participating debentures, d. v. s. skuldförbindelser, berättigande till ränta med samma procentsats, vartill utdelningen å vederbörande bolags aktier utgår. I det fall det här gäller har det emitterande bolaget i förbindelserna vidare utfäst sig att under alla förhållanden gälda en minimiränta av fem procent, en utfästelse som åtminstone formellt ställer innehavare av förbindelserna gynnsammare än vanliga aktieägarna. Ifrågavarande fondpapper noteras å Stockholms fondbörs.

Statsrådet och chefen för finansdepartementet har i en till sakkunniga för utredning av frågan om aktiebolags beskattning den 3 november 1928 avlåten skrivelse fäst deras uppmärksamhet på den ej sakligt motiverade skillnad, som i *allmänt beskattningshänseende* kunde uppkomma mellan ifrågavarande nya typ av fondpapper och vanliga aktier. Därvid har framhållits, hurusom ifrågavarande skuldebrev finge anses bereda sina innehavare en ställning, som, med bortseende från saken av rösträtt, i övrigt reellt sett föga skilde sig från aktieägarens.

Även beträffande *stämpelavgifts erläggande* intaga emellertid dessa nya värdehandlingar en särställning. Vid ovannämnda nyemission har visserligen vederbörande bolag ansett sig pliktigt erlagga obligationsstämpel, såvitt angår den del av förbindelserna, som försålts i Sverige. Någon aktiestämpelavgift har däremot icke kunnat uttagas.

Icke ens skyldigheten att erlagga obligationsstämpel vid emission av dylika skuldebrev synes dock författningen enligt klar. Av intresse i detta avseende är ett regeringsrättens utslag av den 25 april 1928, varigenom förutnämnda affärsföretag frikallats från avgiftsskyldighet beträffande en tidigare emission av skuldebrev av i viss mån likartad beskaffenhet. I detta tidigare fall gällde det tryckta skuldförbindelser lydande på 100, 1,000 och 5,000 kronor. För varje skuldförbindelse skulle finnas i viss bank i Stockholm deponerade aktier i ett annat företag till nominellt belopp, motsvarande det å förbindelsen angivna; den årliga räntan å förbindelsen skulle utgå med belopp, som för varje år motsvarade utdelningen å de som säkerhet för förbindelsen liggande aktier. Dessa tidigare förbindelser skilja sig dock bland annat i så måtto från vanliga obligationer att de var för sig kunna uppsägas till betalning efter viss kortare tid samt att vid deras emitterande något bestämt totalt lånebelopp ej angivits. Meningen med deras utfärdande har uppenbarligen — enligt vad statskontoret framhållit — varit att underlätta möjligheten för en placering indirekt hos utländska kunder av aktier, med möjlighet för nämnda kunder att åtnjuta alla de förmåner, som åtföljer vanligt innehav av aktier utom rösträtts utövande på bolagsstämma.

I avseende å *fondstämpels utgörande* för ifrågavarande participating debentures synes ej ännu någon fullt enhetlig praxis hava utvecklats sig. Av somliga fondhandlare pläga, enligt vad revisorerna inhämtat, avräkningsnotorna förses med stämpel som vid försäljning av obligationer. Men det har också gjorts gällande, att dylik skyldighet icke för närvarande förefinnes.»

I anslutning till vad sålunda anförts hava revisorerna gjort följande uttalande.

»Med det ovan sagda hava revisorerna velat fästa uppmärksamheten på den oklarhet, som råder beträffande stämpelavgifts utgörande för ifrågava-

rande nya typ av fondpapper. I gällande lagstiftning har tydligen denna ekonomiska företeelse icke förutsetts. Ej minst ur statsfinansiell synpunkt har frågan uppenbarligen betydelse.

Samma skäl som förefinnas för, att dessa nya fondpapper i allmänt beskattningshänseende betraktas som aktier, lära kunna åberopas för dylik likställighet beträffande uttagande av emissions- och omsättningsstämpel. Som spekulationsobjekt synas de ungefärligen jämföras med de börsnoterade aktierna. I likhet med vanliga aktiebrev medföra de rätt till högre vinst vid gynnsamma konjunkturen, ett förhållande, som vid aktieomsättningsstämpels införande åberopades som skäl för att denna borde sättas högre än motsvarande stämpel på obligationer.

För ett närmare ståndpunkttagande till frågan läser dock tarvas ett mera ingående övervägande av densamma. Ett dylikt övervägande måste överhuvud framstå som angeläget med hänsyn till nuvarande författningsbestämmelsers oklarhet med därav följande svårigheter i tillämpnings- och kontrollavseende.»

Då utskottet är av den uppfattningen, att detta spörsmål bör bli föremål för övervägande från Kungl. Maj:ts sida, har utskottet ansett sig böra föreslå,

*Utskottets
yttrande.*

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t må taga under övervägande vad revisorerna i förevarande ämne anfört.

14:o) Under finansdepartementet, § 38, hava revisorerna lämnat en redogörelse för gällande bestämmelser rörande tryckning av betänkanden m. m. för kommittéer och sakkunniga (Del I sid. 108—111).

*Kostnader för
tryckning av
vissa kom-
mittébetän-
kanden.*

Efter att hava närmare redogjort för en år 1923 företagen omläggning i fråga om kommittéanslagen hava revisorerna framhållit, att det syntes dem framgå härav, att syftet med omläggningen varit, att utgifterna för kommittéer och sakkunniga icke finge överstiga vad riksdagen för sådant ändamål ställt till förfogande samt att från de för berörda ändamål anvisade anslagen skulle bestridas alla utgifter för de kommitté- och sakkunnigutredningar, för vilkas kostnader icke särskilda medel av riksdagen beviljats.

Därefter hava revisorerna anfört följande.

»Genom beslut den 11 maj och 14 juni 1928 har emellertid Kungl. Maj:t anbefallt statskontoret att utan hinder av förenämnda stadgande i kungörelsen den 26 september 1921 — med undantag för de på riksgäldskontoret ankommande pappers- och tryckningskostnaderna — från femte respektive nionde huvudtitelns allmänna förslagsanslag till tryckningskostnader bestrida utgifterna för tryckningen av följande betänkanden:

ett av 1926 års sinnessjuksakkunniga avgivet betänkande med förslag till lag om sinnessjuka och om undersökning angående sinnesbeskaffenhet m. m.,

ett av professorn D. A. Petréen avgivet betänkande med förslag rörande ordnandet av vården av vuxna vanartade sinnesslöa (asociala imbecilla),

ett av dåvarande landskamreraren K. A. Gislén avgivet betänkande med förslag till kungörelse angående anställande av kommissionärer hos statsdepartement och vissa ämbetsverk m. fl. myndigheter,

ett av f. d. landshövdingen J. Widén avgivet betänkande med förslag till renbeteslag jämte därmed sammanhängande författningar,

ett av landshövdingen K. H. L. Hammarskjöld avgivet betänkande med förslag angående revision av gällande förordningar om kommunalstyrelse på landet och i stad m. m.,

ett av bostadskreditsakkunniga avgivet betänkande angående ordnandet av viss bostadskredit,

ett av 1926 års arbetslöshetssakkunniga avgivet betänkande och förslag angående arbetslöshetsförsäkring, arbetsförmedling och reservarbeten,

ett av 1924 års landsstatslönesakkunniga avgivet betänkande med förslag angående omorganisation av överståthållarämbetet,

ett av tandvårdssakkunniga avgivet betänkande angående ordnande av folktandvård (allmännelig tandvård),

huvudbetänkande av sakkunniga för utredning av frågan om ytterligare åtgärder för främjande av kolonisationen å mark i enskild ägo (1925 års kolonisationssakkunniga), samt

betänkande av sakkunniga för utredning rörande lämpligaste sättet för ordnande av den högre lantbruksundervisningen (högre lantbruksundervisningssakkunniga).

Enligt vad statskontorets räkenskaper giva vid handen hava för tryckning av vissa av dessa betänkanden under revisionsåret utanordnats från femte huvudtiteln anslag till tryckningskostnader 5,738 kronor 84 öre och från motsvarande anslag under nionde huvudtiteln 7,889 kronor 57 öre. I detta sammanhang må nämnas, att, enligt vad den av riksräkenskapsverket avgivna budgetredovisningen för budgetåret 1927/1928 utvisar, å det under femte huvudtiteln uppförda anslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga för nämnda budgetår uppstått en brist av 3,887 kronor 34 öre.

Å nu angivna förhållanden hava revisorerna velat fästa riksdagens uppmärksamhet.»

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet, som är av den meningen att samtliga kostnader för kommittéer och sakkunnigutredningar böra bestridas av de under vederbörliga huvudtitlar uppförda anslagen till kommittéer och utredningar genom sakkunniga, har, med anledning av vad revisorerna här ovan meddelat, ansett sig böra föreslå, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t tillkännagiver denna uppfattning.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t meddela, att enligt riksdagens mening samtliga kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga böra bestridas av de under de särskilda huvudtitlarna uppförda kommittéanslagen.

15:o) Under finansdepartementet, § 39, hava revisorerna upptagit till behandling frågan om kontrollen å de medel, som genom olika statsmyndigheter tillställas kommunerna (Del I sid. 111).

Kontrollen å medel, som tillställas kommunerna genom statsmyndigheter.

Revisorerna hava anfört följande.

»I länsstyrelsernas åligganden ingår bland annat att till kommunerna utbetala medel av skilda slag såsom statsbidrag och dyrtidstillägg till avlönande av folkskollärare, statsbidrag till anordnande av undervisning i slöjd, bidrag från kyrkofonden till avlönande av prästerskapet, skatteutjämningsmedel m. m. Sammanlagt torde för närvarande av länsstyrelserna till kommunerna utbetalas dylika medel med omkring 100 miljoner kronor för budgetår. Vid sin granskning av länsstyrelsernas räkenskaper hava revisorerna uppmärksammat, att några konti, vari de sålunda utbetalda medlen äro sammanförda för varje kommun, icke finnas upplagda i räkenskaperna, varför exakta uppgifter i berörda hänseende icke torde kunna lämnas vare sig av länsstyrelserna eller riksräkenskapsverket utan ett tidsödande arbete. Med hänsyn till de betydande belopp, som kommunerna erhålla från länsstyrelserna, måste det ur statens synpunkt vara av särskilt intresse, att betryggande säkerhet förefinnes för att berörda medel verkligen komma kommunerna till godo och icke obehörigen disponeras. Även torde det vara av grundläggande betydelse för den kommunala revisionen att erhålla tillförlitliga uppgifter om de medel, som i sådant avseende utbetalats. Revisorerna finna det därför nödvändigt, att åtgärder vidtagas, som bereda statsverket och kommunerna möjlighet till kontroll i förevarande hänseende. Detta gäller för övrigt icke blott medel, som länsstyrelserna utbetala till kommunerna, utan samtliga medel, vilka statsmyndighet eller statstjänstemän å tjänstens vägnar översända, t. ex. handräckningsmedel som tillställas kommun av landsfiskal.

En utväg att vinna en dylik kontroll vore måhända, att föreskrift meddelades därom, att statsmyndigheterna vid utbetalningar av medel till kommunala myndigheter skola insätta medlen å postgirokonto för kommunerna. Såsom en följd härav skulle kommunerna vara skyldiga att öppna sådana konti. Då den sålunda företagna insättningen av medlen endast vore avsedd såsom ett kontrollmoment, borde givetvis något hinder för kommunerna att sedermera göra medlen räntebärande på annat sätt än att låta dem kvarstå å sådant konto icke förefinnas. Det synes revisorerna önskvärt att en närmare undersökning företages, huruvida det nu antydda förfarandet kan vara ändamålsenligt och i övrigt lämpligt. Vid en dylik undersökning torde emellertid även andra sätt för ernående av den åsyftade kontrollen böra övervägas.»

Förklaring har avgivits av riksräkenskapsverket (Del III sid. 182—195).

Av den i ärendet lämnade förklaringen framgår, att riksräkenskapsverket redan genom skrivelse den 16 juni 1926 påkallat Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på ifrågavarande spørsmål samt därvid hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att statsmyndigheternas utbetalningar av medel till kommunerna verkställas genom medlens insättande å postgirokonto för vederbörande kommun. Utskottet är av den uppfattningen, att den av revisorerna och riksräkenskapsverket npptagna frågan bör bliva föremål för närmare utredning och att åtgärder snarast möjligt böra vidtagas

Utskottets yttrande.

för ernående av en förbättrad kontroll i fråga om nämnda medel. Då emellertid spørsmålet synes vara föremål för övervägande, har utskottet icke ansett sig böra nu påkalla någon åtgärd från riksdagens sida i berörda hänseende.

Enär denna fråga syntes utskottet vara av särskild vikt, har utskottet emellertid velat vad sålunda förekommit för riksdagen

omförmåla.

Tillämpningen av gällande bestämmelser om tjänstledighet och semester.

16:o) Under finansdepartementet, § 40, hava revisorerna lämnat en redogörelse för gällande bestämmelser angående tjänstledighet och semester samt framlagt resultatet av en av dem verkställd omfattande utredning om tillämpningen av nämnda bestämmelser. (Del I sid. 112—132.)

Som en sammanfattning av berörda utredning i avseende å samtliga ledigheter, som under år 1927 förekommit i medeltal på varje i utredningen upptagen befattningshavare, hava revisorerna i sin berättelse intagit följande tablå.

I medeltal på varje tjänsteman	Tjänstledighet		Semester	Summa dagar
	på grund av sjukdom	av annan anledning än sjukdom		
Manliga, samtliga	12.1	8.6	29.8	50.5
Ordinarie	12.3	7.7	32.2	52.2
Extra ordinarie	11.2	12.9	18.4	42.5
Kvinnliga, samtliga	24.6	10.5	25.8	60.9
Ordinarie	26.8	9.6	29.5	65.9
Gifta	25.2	31.5	27.7	84.4
Ogifta	27.3	3.3	29.9	60.5
Extra ordinarie	18.0	13.2	15.4	46.6
Gifta	25.0	43.4	15.1	83.5
Ogifta	16.4	6.0	15.5	37.9

Utredningen har givit revisorerna anledning göra följande uttalande.

»Vad först beträffar av befattningshavarna på grund av sjukdom åtnjuten tjänstledighet har den av revisorerna verkställda utredningen ådagalagt, att dylik ledighet under år 1927 förekommit i synnerligen olika utsträckning för olika befattningshavargrupper. Väsentliga skiljaktigheter göra sig sålunda gällande — såväl vad angår sjukdomsfrekvensen eller antalet sjukdomsfall per befattningshavare som sjukledigheternas varaktighet — mellan ordinarie och extra ordinarie befattningshavare, mellan manliga och kvinnliga befattningshavare samt mellan gifta och ogifta kvinnliga befattningshavare, i det att en större sjukledighet förekommit för ordinarie än för extra ordinarie och för kvinnliga än för manliga befattningshavare ävensom för gifta än för ogifta kvinnor. Den höga sjukledighet, som framträtt i fråga om kvinnliga i förhållande till manliga befattningshavare,

är ett faktum, som tidigare konstaterats i officiella utredningar, bland annat av 1921 års lönekommitté i dess år 1923 avgivna betänkande angående ordnandet av kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensionsförhållanden m. m. Den av revisorerna nu verkställda utredningen, som likväl endast avsett ett år och därtill omfattat ett jämförelsevis ringa observationsmaterial, utvisar dock en väsentligt mindre sjukledighet för de manliga befattningshavarnas del än den av berörda kommitté verkställda utredningen, vilken avsåg åren 1919, 1920 och 1921. Nu berörda skillnad mellan manliga och kvinnliga tjänstemän i fråga om sjukledigheternas längd torde i viss mån hava sin förklaring i olika hög fysisk och psykisk motståndskraft och måhända även i vederbörandes större eller mindre lämplighet för tjänstgöring av ifrågavarande slag. Någon liknande förklaring till att, oavsett kön, ordinarie befattningshavare, på sätt utredningen utvisat, måst åtnjuta längre sjukledighet än extra ordinarie synes däremot icke kunna givas. Likaså måste man ställa sig spörjande angående anledningen till att gifta kvinnor varit mer sjuklediga än ogifta. Fråga är emellertid, om icke de ordinaries mera fasta anställningsform ävensom de gifta kvinnornas ställning beträffande hemmet och vad därmed sammanhänger medverkat till att skapa en mindre uthållighet i tjänsten och en större benägenhet att giva efter för sjukdomsymptom. Därtill kommer, att, såvitt kan bedömas av utredningen, de gifta kvinnorna i särskilt stor utsträckning kommit i åtnjutande av tjänstledighet för enskilda angelägenheter. Den stora omfattning, i vilken sålunda ledigheter förekommit för berörda kategori befattningshavare, måste givetvis i regel anses innebära vissa olägenheter med hänsyn till tjänstgöringsförhållandena inom statsförvaltningen, vilka olägenheter säkerligen komma att stegras i samma mån som ökningen av antalet gifta kvinnliga befattningshavare fortgår. För telegrafverkets del torde dock i detta fall föreligga särskilda förhållanden, i det att i detta verk anställda gifta kvinnliga befattningshavare i viss utsräkning beviljats tjänstledighet för enskilda angelägenheter för att bereda plats för under kristiden anställd extra ordinarie personal, vilken eljest under numera ändrade förhållanden måst avskedas.

Utän att vilja närmare ingå på de synnerligen ömtaliga och svåra spörsmål, varom här är fråga, vilja revisorerna framhålla att resultatet av den verkställda utredningen synes vara värt beaktande vid den allmänna revision av nu gällande avlöningsreglementen, som enligt beslut av Kungl. Maj:t den 20 juni 1928 skall verkställas.

Revisorerna hava ansett sig böra ägna särskild uppmärksamhet åt frågan om utnyttjandet av den kostnadsfria sjukledighet, som enligt avlöningsreglementet tillkommer befattningshavare, vars semester understiger 45 dagar. Utredningen i denna del ger vid handen, att den kostnadsfria sjukledigheten i stor utsträckning utnyttjats särskilt av de kvinnliga befattningshavarna och främst av de gifta kvinnorna. De lägre siffrorna för de manliga tjänstemännen torde endast i viss mån kunna förklaras därav att dessa tjänstemän i regel komma i åtnjutande av en längre semester än de kvinnliga och därför äga större möjlighet till erforderlig fysisk omvårdnad utan anlitan av sjukledighet. Tillämpningen av nu gällande bestämmelser om ifrågavarande sjuksemester synes revisorerna giva anledning till att berörda bestämmelser underkastas omprövning vid den blivande revisionen av avlöningsreglementena i syfte att förhindra, att missbruk av den angivna förmånen kunna göra sig gällande.

Den verkställda utredningen utvisar, att mer än en tredjedel av samt-

liga sjukdomsfall varit av kortare varaktighet än högst tre dagar. Det är sålunda ett ganska stort antal sjukledigheter av kortare varaktighet, som förekommit inom statsförvaltningen. Den omfattning, i vilken dylika ledigheter förekommit, är ingalunda av underordnad betydelse. Att av dylika förfall förorsakade avbrott i tjänstgöringen äro till men för arbetets behöriga gång, säger sig självt. Otvivelaktigt är, att frekvensen av de korta ledigheterna ökats därigenom, att sjukdom, som ej sträcker sig utöver tre dagar, i regel ej behöver styrkas genom läkarintyg, vartill kommer, att, såsom ovan nämnts, befattningshavarna i allmänhet äga rätt att inom vissa gränser erhålla sjukledighet utan att därför avstå någon avlöning. Revisorerna vilja för sin del icke yttra sig om, huruvida någon ändring i gällande praxis beträffande styrkandet av sjukdom vid kortare sjukdomsfall bör vidtagas men vilja under alla förhållanden framhålla, att en skärpning av kontrollen av dylika ledigheter inom de olika verken bör ske till förhindrande av missbruk.

Vad beträffar tillämpningen vid de särskilda verken av bestämmelserna om sjukledighet och semester, hava revisorerna iakttagit, att åtskilliga befattningshavare vid rikets allmänna kartverk vid sjukledighet — även om densamma varit av relativt lång varaktighet — samt under semester icke behövt inräkna förekommande sön- och helgdagar i sjukledigheten eller semestern och i följd härav fått åtnjuta sjuksemester och semester under längre tid än som författningsenligt bort tillkomma dem. Denna tolkning av avlöningsreglementet, som, såvitt revisorerna hava sig bekant, icke tillämpas annorstädes inom statsförvaltningen, är givetvis icke riktig, och det måste enligt revisorernas mening anses synnerligen anmärkningsvärt, att ett sådant förfarande kunnat komma i fråga.

Revisorerna hava vidare funnit, att vissa befattningshavare vid telegrafverket och postverket, som varit sjuklediga under hela år 1927, kommit i åtnjutande av full avlöning under 45 dagar, varvid den kostnadsfria ledigheten i vissa fall uttagits såsom semester, i andra fall såsom sjukledighet och i ytterligare andra fall dels såsom semester och dels såsom sjukledighet. Det torde enligt revisorernas mening kunna ifrågasättas, huruvida i dylika fall en sådan förmån skäligen bör få åtnjutas, även om ledigheten, såsom i dessa fall synes hava förekommit, beviljats efter hand under året genom särskilda beslut.»

Till utskottet har inkommit en skrivelse från de kvinnliga kärsammanslutningarnas centralråd, vari gjorts gällande:

1. att den av 1928 års statsrevisorer gjorda utredningen angående förhållandet mellan manliga och kvinnliga befattningshavares sjukledighet bygger på ett ej jämförbart, oriktigt använt och felaktigt bearbetat material och därför saknar all beviskraft;

2. att en av centralrådet verkställd utredning i samma fråga, omfattande en grupp manliga och kvinnliga befattningshavare med samma lönevillkor och arbetsförhållanden (postexpeditörer), visar ett överskott i sjukledighet för kvinnorna av endast 0.4 dagar per år;

3. att varje gruppindelning av tjänsteinnehavare såsom underlag för en på olikhet i sjuklighet grundad löneskillnad är ohållbar.

Utskottet, som icke anser sig kunna taga någon ståndpunkt till de av centralrådet i ovan berörda skrivelse gjorda erinringarna rörande den av revisorerna verkställda utredningen, är av den uppfattningen, att de av revisorerna omförmälda förhållandena äro av den betydelse, att de böra tagas under närmare överbäggande, vilket lämpligen torde kunna ske i samband med den utredning, som anförtrotts åt 1928 års lönekommitté. Då utskottet förutsätter, att så kommer att ske, har utskottet icke ansett erforderligt, att någon åtgärd från riksdagens sida vidtages i anledning av den av revisorerna gjorda utredningen och de uttalanden, som på grundval därav gjorts.

Vidkommande särskilt de av revisorerna anmärkta förhållandena vid rikets allmänna kartverk har utskottet erfarit, att riksräkenskapsverket upptagit denna fråga till behandling och att alltså denna sak kommer under vederbörlig omprövning.

Med hänsyn till den stora betydelse, som det av revisorerna berörda spörsmålet äger, har utskottet velat vad i ärendet förekommit för riksdagen omförmäla.

17:o) Under statens affärsverksamhet, § 61, hava revisorerna lämnat vissa uppgifter rörande bokföringen och redovisningen av medel vid telegrafverkets linjeexpedition i Härnösand. (Del I sid. 180—184.)

Medelsredovisningen vid telegrafverkets linjeexpedition i Härnösand.

Revisorerna hava i anslutning härtill gjort följande uttalande.

»Av den lämnade redogörelsen för revisorernas undersökning av linjeexpeditionens i Härnösand medelsförvaltning för år 1927 torde framgå, att den tillsyn och kontroll å berörda förvaltning, som ålegat vederbörande linjeingenjör på ett synnerligen anmärkningsvärt sätt åsidosatts. Så har till exempel vid underskrivandet av medelsredovisningarna linjeingenjören till synes icke aktat nödigt att för närmare granskning avfordra Leuf vare sig expeditionens kassakonto eller ens huvudkontot, som dock skolat ligga till grund för sagda redovisningar. Ävenså har uppenbarligen icke vid de månatliga inventeringarna av expeditionens kassa kassakonto företetts. Den här ovan omförmälda sammmanblandningen av expeditionens egna och linjebefällets utgifter hade ock bort av linjeingenjören uppmärksammas vid medelsredovisningarnas företeende till underskrift.

Enligt vad det vid polisförhöret med Leuf förda protokollet utvisar har Leuf ägt att utan linjeingenjörens hörande rekvirera förskottsmedel från linjedistriktsbyrån i Sundsvall, och har Leuf även innehaft fullmakt av linjeingenjören såväl att utkvittera till linjeexpeditionen ankommande penningssummor som ock att verkställa dragningar å expeditionens bankräkning, ett förhållande, som enbart för sig bort påkalla särskild kontroll från linjeingenjörens sida beträffande redovisningen av de av Leuf omhänderhavda medlen. Att linjeingenjören ansett sig kunna i den utsträckning, som skett, lämna linjeexpeditionens medelsförvaltning utan kontroll, måste enligt revisorernas mening framstå såsom så mycket mera anmärkningsvärt, som linjeingenjören enligt gällande instruktion för sektionsföreståndarna vid telegrafverkets linjedistrikt är ansvarig för bokföringen och redovisningen av linjeexpeditionens penningmedel, ett ansvar, som i före-

liggande fall måste anses hava helt och odelat åvilat honom, enär vid linjeexpeditionen i Härnösand icke funnits anställd någon kassör och Leuf, enligt från telegrafstyrelsen inhämtad upplysning, icke heller av nämnda styrelse förordnats att handhava expeditionens kassagöromål.

Emellertid synes icke blott vederbörande linjeingenjör hava i betydande grad uraktlåtit att öva den tillsyn ifråga om medelsförvaltningen, som ålegat honom, utan måste enligt revisorernas mening även vederbörande linjedirektörs kontroll å samma förvaltning anses hava varit otillfredsställande. Redan den omständigheten att de till honom från nämnda linjeexpedition insända medelsredovisningarna icke upprättats för och avgivits å författningssenliga tider samt att såväl dessa redovisningar med tillhörande bilagor som instrumenten öfver av linjeingenjören förrättade kassainventeringar icke alltid varit försedda med dennes namnunderskrift borde hava föranlett åtgärder från linjedirektörens sida. Men vidare hade inprägling och undersökningar av honom bort påkallas med hänsyn till de avsevärda disproportioner mellan i medelsredovisningarna från expeditionen upptagna utgifter och vid slutet av respektive redovisningsperioder utbalanserade belopp, som framgå av följande tablä.

		Redovisade utgifter	Utbalanserade belopp att redovisas			Redovisade utgifter	Utbalanserade belopp att redovisas
Redovisning nr	1	18,214: 80	48,274: 19	Redovisning nr	13	19,496: 16	48,083: 48
» »	2	11,452: 88	52,953: 93	» »	14	12,158: 61	62,697: 16
» »	3	18,218: 95	44,806: 87	» »	15	22,834: 80	49,862: 36
» »	4	11,382: 15	54,673: 53	» »	16	24,907: —	52,567: 18
» »	5	13,267: 47	51,406: 06	» »	17	22,048: 64	57,699: 62
» »	6	18,869: 56	47,154: 59	» »	18	23,127: 29	54,207: 92
» »	7	16,555: 84	50,631: 49	» »	19	13,319: 75	54,546: 80
» »	8	10,215: 50	56,512: 42	» »	20	16,781: 49	
» »	9	13,242: —	53,270: 87	» »	21	14,372: 82	58,112: 42
» »	10	15,386: 83	59,584: 62	» »	22	23,983: 69	54,446: 23
» »	11	27,415: 90	42,191: 42	» »	23	20,849: 50	52,911: 29
» »	12	11,361: —	50,400: 46	» »	24	26,121: 78	43,878: 50

Hade en undersökning företagits eller öfver huvud taget kommunikation med vederbörande linjeingenjör ägt rum beträffande här berörda förhållanden, hade otvivelaktigt oegentligheterna icke kunnat få den omfattning, som nu blivit fallet. Det vill ock synas, som om linjedirektören vid de inventeringar av linjeexpeditionens kassa, han haft att företaga minst en gång om året, icke tagit del av de å expeditionen förda räkenskaperna, enär, i fall så skett, en upptäckt av nu omhandlade förfalskningar näppeligen torde hava uteslutet.

På grund av det anförda vilja revisorerna slutligen uttala önskvärldheten av att en ingående undersökning skyndsamt företages i syfte att klarlägga, om och i vad mån ansvar för vad i nu berörda avseenden förekommit kan och bör utkrävas av de vid nämnda verk anställda befattningshavare, vilka haft till åliggande att utöva kontrollen och tillsynen öfver ifrågavarande medelsförvaltning.»

Förklaring i ärendet har avgivits av telegrafstyrelsen (Del III sid. 264—296), som anfört följande.

»De befattningshavare vid telegrafverket, av vilka ansvar för bristande kontroll eller tillsyn över medelsförvaltningen vid linjeexpeditionen i Härnösand skulle kunna tänkas utkrävt, äro linjeexpeditionens föreståndare vid skilda tider, kassören å linjedistriktetsbyrån i Sundsvall och linjedirektören därstädes.

Vad först angår linjeexpeditionens föreståndare, linjeingenjören, måste telegrafstyrelsen finna det utrett, att denne, ehuru han instruktionsenligt har redogörarens ansvar, likväl icke kan hava ansvar såsom kassör. Hela arten av en linjeingenjörs tjänst — särskilt om han är placerad i Norrland — är sådan, att han omöjliggen kan sköta kassagöromålen å linjeexpeditionen. Linjeingenjörens tjänst fordrar hans bortovaro från expeditionen flera dagar, ja till och med veckor i sträck, och detta å tider, som bestämmas av linjearbetenas rationella planering och tillsyn och som ingalunda låta sig bestämmas av de fastställda tidpunkterna för insändande av medelsredovisningar eller av att penningmedel behöva rekvireras eller utbetalas.

Det är uppenbart, att under sådana förhållanden kassörs ansvar icke kunnat eller bort åläggas linjeingenjören. Detta ansvar ligger ensamt hos den tjänsteman å linjeexpeditionen, som utövat och *måst* utöva det dagliga handhavandet av kassagöromålen, och detta oberoende av huruvida denna tjänsteman innehåft kassörs tjänstetitel eller ej.

Telegrafstyrelsen finner det vidare utrönt, att någon försummelse icke kan läggas linjeingenjören, såsom redogörare, till last för det han, som icke haft anledning misstänka, att några falsarier förelågo, underlåtit att vidtaga den enda åtgärd, genom vilka falsarierna skulle kunnat av honom upptäckas, nämligen att å linjedistriktetsbyråns kassaavdelning förvissa sig om att förfalskade räkenskaper icke dit insänts.

Kassören å linjedistriktetsbyrån, som det ålegat att granska de av Leuf dit insända medelsredovisningarna, har, enär dessa städse överensstämt med linjedistriktetsbyråns räkenskaper, icke haft anledning misstänka falsarier, men har dock uppgivit, att hon fäst sin chefs uppmärksamhet på de stora balanserna och de stundom försenat inkomna redovisningarna.

Enär den linjedirektör, som under hela den tid förskingringarna pågått förestått VI. linjedistriktet, avlidit den 15 juni 1928, har en fullständig utredning angående linjedirektörens ansvarighet i denna sak icke kunnat göras. Det förefaller dock, som om denne icke vidtagit den kontrollåtgärden att jämföra den behållning, som uppgavs å linjeexpeditionen vid skilda inventeringstillfällen, med den behållning, som de till linjedistriktetsbyrån insända medelsredovisningarna angävo. Orsakerna till att denne sällsynt nitiske och ansvarskännande linjedirektör underlåtit detta känner telegrafstyrelsen icke och någon klarhet huru härmed förhåller sig torde på grund av linjedirektörens bortgång aldrig kunna vinnas.»

De av revisorerna påtalade förhållandena vid telegrafverkets linjeexpedition i Härnösand hava synts utskottet vara av synnerligen anmärkningsvärd beskaffenhet. Då utskottet emellertid förutsätter, att telegrafstyrelsen utan särskild framställning vidtager erforderliga åtgärder till förhindrande av ett upprepande av vad som ägt rum, har utskottet allenast velat vad sålunda förekommit för riksdagen

omförmåla.

Utskottets
yttrande.

Ved såsom
lokbränsle vid
statens järn-
vägar.

18:o) Beträffande det av revisorerna under statens affärsverksamhet, § 64, till behandling upptagna spörsmålet angående ved som lokomotivbränsle vid statens järnvägar kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva yttrande, vilket utskottet velat härmed för riksdagen

anmäla.

Övriga an-
märkingar.

19:o) Vad i övrigt blivit av revisorerna anmält och erinrat, har utskottet funnit dels hava medfört åsyftad eller i utsikt ställd rättelse, dels vara av vederbörandes utlåtanden nöjaktigt förklarat, dels ej vara av den vikt, att, oaktat förklaringen ej varit fullt tillfredsställande, någon riksdagens åtgärd bör av förhållandena föranledas, dels slutligen icke vara av beskaffenhet att från utskottets sida påkalla något yttrande; vilket utskottet skolat för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 3 maj 1929.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar S. H. Kvarnzelius, A. C. Lindblad, J. L. Widell, Olof Olsson, O. Bergqvist, J. Nilsson i Malmö, C. P. V. Nilsson i Gränebo, P. A. Dahl, N. J. M. Svensson i Kompersmåla, C. I. Asplund, P. A. Bergström och D. Hansén;

från andra kammaren: herrar A. Anderson i Råstock, P. Nilsson i Bonarp, L. J. Carlsson-Frosterud, A. Å:son Törnkvist i Karlskrona, B. F:son Holmgren, J. Olofsson i Diger-näs, S. Persson i Fritorp, O. Nilsson i Örebro, G. Strindlund, C. A. Anderson i Storegården, J. Jönsson i Revinge och K. S. V. Ward.

Reservation

vid punkt 7:o) (underhållsarbeten för övningsfartyget af Chapman) av herr Holmgren, vilken ansett, att ifrågavarande punkt icke bort i utlåtandet intagas.